NORAKSTS
Lieta Nr.A43006209
SKA-333/2011

S P R I E D U M S

Rīgā 2011.gada 7.oktobrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators J.Neimanis
senatore V.Kakste
senatore R.Vīduša

piedaloties pieteicējas SIA „Alpha Ekspress" pārstāvei *E.S.* un
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Konkurences padomes – pārstāvim *M.S.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc SIA „Alpha Ekspress" pieteikuma par Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanu daļā, sakarā ar Konkurences padomes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 30.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja SIA „Alpha Ekspress" sniedza dzelzceļa manevru darbu pakalpojumus pa tai piederošo dzelzceļu. Pamatojoties uz sūdzību, Konkurences padome veica pieteicējas darbību izpēti un ar Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumu Nr.E02-36 konstatēja Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpumu pieteicējas darbībās un uzlika naudas sodu Ls 8679,27. Ar minēto lēmumu izbeigta lietas izpēte daļā par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 5.punkta pārkāpumu pieteicējas darbībās. Konkurences padome atzina, ka pieteicēja ir piemērojusi nepamatotus paaugstinošus koeficientus un noteikusi pārmērīgi augstu manevrēšanas darbu pakalpojuma cenu.

[2] Pieteicēja iesniedza pieteikumu par Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanu daļā par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktā noteiktā aizlieguma pārkāpuma konstatēšanu pieteicējas darbībās un daļā par naudas soda uzlikšanu.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 30.novembra spriedumu pieteikums apmierināts. Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicēja darbojas divos tirgos – pieteicējai piederošās privātās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras izmantošanas pakalpojumu tirgū Rīgas brīvostas teritorijā Rīnūžos un manevru darbu pakalpojumu tirgū, izmantojot dzelzceļa infrastruktūru no dzelzceļa stacijas „Ziemeļblāzma" līdz attiecīgam terminālim Rīgas brīvostas teritorijā Rīnūžos, no kuriem vienā (dzelzceļa infrastruktūras izmantošanas pakalpojumu tirgū) par pieteicējas dominējošo stāvokli strīds nepastāv.

[3.2] Konkrētā tirgus dalībnieki ir pieteicēja ar saviem saistītajiem uzņēmumiem – SIA „Alpha osta" un SIA „Rīgas universālais terminālis", kuri visi veido vienu tirgus dalībnieku, kā arī SIA „Cargo Control, Ltd." un SIA „Vexoil Bunkering". Lietā nav strīda par noteiktajiem tirgus dalībniekiem.

[3.3] Pieteicējas sniegtie pakalpojumi – pieteicējai piederošās privātās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras izmantošana un manevru darbi – ir savstarpēji sasaistīti, t.i., šie tirgi ir sasaistīti.

[3.4] Konkurences padomes secinājumi par pieteicējas dominējošo stāvokli manevru darbu pakalpojuma tirgū nav pamatoti, jo:

1) tirgus dalībnieki nav bijuši ieinteresēti atsaistīta pakalpojuma (tikai dzelzceļa infrastruktūras izmantošanā) saņemšanā, tādēļ pieteicēja nav uzspiedusi manevru darbu pakalpojumu, izmantojot pakalpojuma piesaistīšanu tādam pakalpojumam, kura sniegšanā pieteicēja atrodas dominējošā stāvoklī;

2) tirgus dalībniekiem pastāv iespēja saņemt manevru darbu pakalpojumus no citiem;

3) Konkurences padome nav vērtējusi, vai barjeras ienākšanai manevru darbu tirgū ir tik lielas, ka neierobežota cenas palielināšana manevru darbu pakalpojumu tirgū nesekmētu konkurentu ienākšanu.

[3.5] Tomēr šajā lietā pastāv īpaši apstākļi, kas ļauj arī manevru darbu pakalpojumu tirgū piemērot normas par aizliegumiem ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli. Manevru darbu pakalpojumu tirgus ir savienots ar dzelzceļa

infrastruktūras tirgu, jo manevru darbu pakalpojumus nav iespējams sniegt, neizmantojot pieteicējai piederošo dzelzceļa infrastruktūru; manevru pakalpojumu sniegšanu pieteicēja ir saistījusi ar dzelzceļa infrastruktūras tirgu; pakalpojumu saņēmēji vēsturiski ir izmantojuši saistīto tirgu pakalpojumus un nav vēlējušies tos nodalīt; pieteicēja lietā nav pierādījusi iespēju pieteicējai un SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." noslēgtajos līgumos precīzi nodalīt pakalpojumu izmaksas attiecībā uz katru konkrēto tirgu. Konkurences padome pamatoti atzinusi, ka ir izvērtējama pieteicējas darbības atbilstība Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktam arī manevru darbu pakalpojumu tirgū.

[3.6] Pieteicēja noteikusi SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." vairākus cenu paaugstinošus koeficientus. Ir pamatots Konkurences padomes lēmumā konstatētais, ka pieteicēja lietas ietvaros nav sniegusi pamatojumu koeficentu skaitliskajām vērtībām, balstītu uz konkrētiem aprēķiniem attiecībā uz attiecīgā pakalpojuma izmaksām. No pieteicējas sniegtās informācijas nav iespējams secināt, kāpēc tiek piemēroti cenu paaugstinošie koeficienti tieši tādā apmērā, kādu norāda pieteicēja, t.i., nav sniegts šo koeficientu pamatojums ar konkrētām pieteicējas izmaksām pakalpojuma sniegšanā.

[3.7] Ir būtiski noskaidrot, vai pieteicēja ienākumus nebūtu guvusi, ja konkurence būtu bijusi normāla un pietiekami efektīva. Šī apstākļa noskaidrošanai Konkurences padome izmantoja salīdzinošo informāciju par pieteicējas noteikto cenu par manevru darbu pakalpojumiem SIA „Alpha Osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls" un SIA „Neste Latvija" un SIA „Latvija Statoil" noteikto cenu par manevru darbu pakalpojumiem SIA „Naftaimpeks". Lai gan paskaidrojumos Konkurences padome norāda, ka SIA „Alpha osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls" noteiktās cenas tika pārbaudītas saistībā ar pakalpojuma ekonomisko vērtību, tiesa no Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmuma secina, ka minētās cenas ir pretnostatītas SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." noteiktajām cenām, bet ekonomiskā analīze attiecībā uz SIA „Alpha Osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls" noteikto cenu samērību ar pakalpojuma ekonomisko vērtību nav veikta. Pieteicējas noteiktās cenas par manevru darbu pakalpojumiem SIA „Alpha Osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls" izmantošana cenu salīdzināšanai konkurences apstākļos nav korekta un pieļaujama, jo SIA „Alpha Ekspress", SIA „Alpha Osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls" ir viens tirgus dalībnieks. Apstāklis, ka tirgus dalībnieks sev ir noteicis cenu, kas pietuvināta pakalpojuma

pašizmaksai, ir tiesisks un pamatots. No lietas materiāliem konstatējams, ka SIA „Alpha Osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls" pakalpojumi tiek sniegti ar nelielu peļņas procentu, bet pakalpojuma cena nav zemāka par pieteicējas norādīto pakalpojuma pašizmaksu. Konkurences padome nav atzinusi, ka minētie pakalpojumi ir saistīti ar tādu darbu veikšanu, par kuriem būtu jāpiemēro cenu paaugstinošie koeficienti. Turklāt, kā norādījusi pieteicēja, SIA „Alpha Osta" tiek sniegts ievērojami lielāks pakalpojumu apjoms, nekā SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." un SIA „Rīgas universālais terminmāls" pakalpojumi tiek sniegti uz īpašiem savstarpēji izdevīgiem nosacījumiem. Šos apsvērumus Konkurences padome nav vērtējusi. Tādējādi, tiesas ieskatā, Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā minētie apsvērumi nav izmantoti arī pakalpojuma ekonomiskās vērtības izvērtēšanā. Ņemot vērā, ka pieteicēja, SIA „Alpha Osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls" ir viens tirgus dalībnieks, pieteicējai bija tiesības minētajiem uzņēmumiem piemērot pazeminošus koeficientus, neskatoties uz citiem tirgus dalībniekiem noteiktās cenas apmēru. Līdz ar to Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā norādītie apsvērumi attiecībā uz pazeminošo koeficientu piemērošanu nav pamatoti.

[3.8] Dominējošais stāvoklis komercuzņēmumiem uzliek par pienākumu sniegt informāciju par cenu noteikšanu. Pieteicēja Konkurences padomei nav sniegusi detalizētu informāciju par manevru darbu pakalpojumu sniegšanas izmaksām. Līdz ar to Konkurences padome ir pamatoti izmantojusi līdzīgā konkrētajā tirgū noteikto cenu – SIA „Neste Latvija" un SIA „Latvija Statoil" noteikto cenu par manevru darbu pakalpojumiem. Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā pamatoti atzīts, ka SIA „Naftimpeks" un pieteicējas noteiktā standarta cena par manevru darbu pakalpojumiem ir vairāk kā 1,5 reizes lielāka par SIA „Neste Latvija" un SIA „Latvija Statoil" noteikto cenu par manevru darbu pakalpojumiem un pieteicējas, SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." noteiktā cena ir vairāk kā 3 reizes lielāka par SIA „Neste Latvija" un SIA „Latvija Statoil" noteikto cenu. No lietas materiāliem un minētā lēmuma tiesa secina, ka vienīgais apsvērums, kas ir vērtēts, konstatējot pārmērīgo cenu, ir apstāklis, ka analogā tirgū cits tirgus dalībnieks sniedz tādus pašus pakalpojumus par zemāku cenu. No lietas materiāliem ir konstatējams, ka Konkurences padomes rīcībā nav informācijas par SIA „Neste Latvija" un SIA „Latvija Statoil" izmaksām manevru darbu pakalpojumu sniegšanai, nav informācijas par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanas izmaksām un izmantošanas apjomu. Lietā

būtisks ir apsvērums, kas nav analizēts Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā, ka SIA „Naftimpeks" kravas apgrozījums SIA „Neste Latvija" un SIA „Latvija Statoil" dzelzceļa infrastruktūrā 2008. un 2009.gadā ir lielāks par 50 procentiem, kamēr SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." pārvadājumi nepārsniedz 10 procentus no pieteicējas apkalpotā kravas apjoma.

No lietas materiāliem secināms, ka SIA „Neste Latvija" un SIA „Latvija Statoil" un SIA „Naftimpeks" līgumos cena ir noteikta par metrisko tonnu noteiktās amplitūdās. Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā salīdzināšanai ir izmantota tā cena, kādu SIA „Naftimpeks" ir maksājis par pārvadājumiem, t.i., viszemākā cena, ņemot vērā kravas augsto apgrozījumu. Uzņēmums var pieprasīt lielāku samaksu par piegādi mazos daudzumos, ja pārvadātājam pakalpojumu sniegšanas rezultātā rodas lielāki izdevumi, kā arī jāparedz iespēja gūt atbilstošu peļņu. Līdz ar to Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā izmantotais cenu salīdzinājums ir netaisnīgs. Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā nav salīdzināts arī SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." izmantotās dzelzceļa infrastruktūras garums attiecībā uz SIA „Naftimpeks" izmantoto, kā arī pieteicējas argumenti par papildu lokomotīves izmantošanu tieši SIA „Vexoil Bunkering" vajadzībām.

[3.9] Nav pamatots konstatējums Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā, ka paaugstinošie koeficienti nepamatoti tiek piemēroti maksas noteikšanai tikai attiecībā uz SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd.". No pieteicējas paskaidrojumiem un lietas materiāliem izriet, ka konkrētā veida pakalpojumi, par kuriem ir noteikti paaugstinošie koeficienti, tiek sniegti vienīgi SIA „Cargo Control, Ltd." un SIA „Vexoil Bunkering". Līdz ar to nav pamata šādus paaugstinošus koeficientus piemērot SIA „Alpha Osta" un SIA „Rīgas universālais terminmāls". Lēmumā minētie apsvērumi nav analizēti. Nav pamata apgalvojumam, ka cenā par manevru darbu pakalpojumiem ir iekļauta vēlāk noslēgtā dzelzceļa infrastruktūras izmantošanas līgumā noteiktā cena pilnā apjomā. Konkurences padome nav arī vērtējusi, vai barjeras ienākšanai manevru darbu pakalpojumu tirgū ir tik lielas, ka pieteicējas noteiktā cena nesekmē konkurentu ienākšanu šajā tirgū, kas ir būtisks nosacījums, lai valsts iesaistītos tirgus regulēšanā.

[3.10] Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmumā norādītie pierādījumi un pamatojums nav pietiekams dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas konstatēšanai pieteicējas rīcībā. Lai arī pieteicēja neizpildīja pienākumu

pamatot apstākli, ka tā neatrodas dominējošā stāvoklī, un neiesniedza pienācīgi pamatotas pakalpojumu izmaksas, tādēļ Konkurences padomei bija ierobežotas iespējas izvērtēt noteikto cenu pamatotību, taču, tiesas ieskatā, Konkurences padomei ir pienākums izmantot pēc iespējas vairāk metodes, lai gūtu optimālāko rezultātu. Šajā gadījumā Konkurences padomes izmantoto pierādījumu raksturs neļauj pamatot no tiem izdarītos secinājumus. Līdz ar to Konkurences padomes 2009.gada 22.oktobra lēmums tā pārsūdzētajā daļā nav tiesisks un pamatots.

[3.11] Šajā situācijā, kad primārais pakalpojums, kas tiek sniegts tirgū, kur uzņēmums neatrodas dominējošā stāvoklī, ir saistīts ar pakalpojuma sniegšanu tirgū, kur uzņēmums atrodas dominējošā stāvoklī, iespējamās dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumā Konkurences padomei bija jāizvēlas tirgus dalībniekam saudzīgāks iespējamā pārkāpuma novēršanas veids. Pretējā gadījumā var rasties situācija, ka valsts iejaukšanās rezultātā pieteicēja nav ieinteresēta sniegt pakalpojumus tirgū, kur tā neatrodas dominējošā stāvoklī, un tādējādi var tikt ietekmētas SIA „Vexoil Bunkering" un SIA „Cargo Control, Ltd." tiesiskās intereses.

[4] Konkurences padome iesniegusi kasācijas sūdzību par spriedumu. Tā pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa pretēji lietā savāktajiem pierādījumiem atzinusi, ka pieteicēja neatrodas dominējošā stāvoklī manevru darbu pakalpojumu tirgū. Tiesai bija jāievēro, ka lietā ir pierādījumi, ka pieteicēja viena pati ilgstoši sniegusi manevru darbu pakalpojumus tikai saistītā veidā ar dzelzceļa infrastruktūras izmantošanas pakalpojumu un uzņēmumiem nebija izvēles iespēju saņemt manevru darbu pakalpojumus no citiem tirgus dalībniekiem. Tāpat tiesai bija jāievēro, ka lietā ir pierādījumi par barjerām iekļūšanai tirgū. Tiesa nav vērtējusi pierādījumus, ka manevru darbu pakalpojuma cenas pieaugums nav sekmējis konkurentu ienākšanu manevru darbu pakalpojumu tirgū. Nav vērtēts, ka potenciālam konkurentam būtu bijusi nepieciešama pieteicējas atļauja ienākšanai manevru darbu pakalpojumu tirgū. Nav vērtēts, vai apstāklis, ka abi pakalpojumi – manevru darbi un dzelzceļa infrastruktūras izmantošana – ir sasaistīti, bet to izmaksas nav nošķirtas. Nav vērtēts, ka pieteicēja nav varējusi iesniegt dzelzceļa infrastruktūras izmantošanas izmaksu aprēķinus.

[4.2] Tiesa pretēji lietā savāktajiem pierādījumiem atzinusi, ka pieteicēja nav uzspiedusi manevru darbu pakalpojumu. Tiesai bija jāievēro, ka pakalpojums tiek

piedāvāts tikai sasaistītā veidā un uzņēmumiem nav bijis iespējams zināt tā saņemšanas noteikumus un cenu.

[4.3] Apspriežot, vai pieteicējas noteiktās cenas ir atbilstošas, tiesa kļūdaini nav ievērojusi, ka pieteicēja nav sniegusi pamatojumu izmaksām, kas pamato cenu paaugstinošos koeficientus. Tas vien ir pietiekošs pamats, lai pieteicējas darbībās konstatētu Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkta pārkāpumu. Tiesa nav izdarījusi pretējus secinājumu par cenas atbilstību, lai gan diviem uzņēmumiem pieteicēja piemērojusi vienādu cenu par atšķirīgu pakalpojumu daudzumu.

[4.4] Tiesa nepareizi atzinusi, ka pieteicēja pieļaujami varēja samazināt pakalpojuma cenu saviem saistītajiem uzņēmumiem. Tieši tā var izpausties dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana.

[4.5] Tiesa kļūdījusies pieteicējas manevru darbu izcenojuma salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, jo nav konstatējusi, ka vienādos apstākļos sniegta pakalpojuma cena atšķiras vairāk kā trīs reizes.

[5] Pieteicēja lūgusi noraidīt Konkurences padomes kasācijas sūdzību, jo tiesa ir pareizi izvērtējusi gan lietā esošos pierādījumus, gan pareizi piemērojusi Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktu.

[6] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāvis paskaidroja kasācijas sūdzībā minētos apsvērumus, bet pieteicējas pārstāve lūdza noraidīt kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[7] Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkts noteic, ka jebkuram tirgus dalībniekam, kas atrodas dominējošā stāvoklī, ir aizliegts tieši vai netieši uzspiest vai piemērot netaisnīgu pirkšanas vai pārdošanas cenu vai citu netaisnīgu tirdzniecības noteikumu Latvijas teritorijā.

[8] Konkurences likuma 1.panta 1.punkts definē dominējošo stāvokli kā tirgus dalībnieka vai vairāku tirgus dalībnieku ekonomisku (saimniecisku) stāvokli konkrētajā tirgū, ja šis dalībnieks vai šie dalībnieki *spēj ievērojami* kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci *jebkurā* konkrētajā tirgū *pietiekami ilgā laika posmā,* darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem, klientiem, piegādātājiem vai

patērētājiem. Tādēļ, lai noteiktu tirgus dalībnieka dominējošo stāvokli, apskatāmi trīs kritēriji:

1) tirgus dalībnieka vieta tirgū;

2) iekļūšanas barjeras tirgū;

3) tirgus dalībnieka darbība tirgū.

[9] Vērtējot tirgus dalībnieka vietu tirgū, apskatāma tirgus dalībnieka kontrolētā tirgus daļa.

Šajā lietā tiesa atzinusi pieteicējas dominējošo stāvokli dzelzceļa infrastruktūras tirgū un to, ka šis tirgus ir sasaistīts ar manevru darbu, kuri notiek pa šo dzelzceļu, tirgu.

Preču un pakalpojumu sasaistīšanas un komplektēšanas gadījumā ir jāpārbauda, vai dominējošais stāvoklis vienas preces tirgū var ietekmēt konkurenci citā – saistītajā tirgū. Tādā gadījumā tiesai bija jāpārbauda, vai pieteicēja nav pārnesusi savu dominējošo stāvokli dzelzceļa infrastruktūras tirgū uz manevru darbu pakalpojumu tirgu, t.i., vai dominējošais stāvoklis dzelzceļa infrastruktūras tirgū nepamato dominējošo stāvokli manevru darbu tirgū. Tiesas spriedums šajā sakarā ir pretrunīgs, jo, no vienas puses, tiesa norāda, ka Konkurences padome nepareizi atzinusi pieteicējas dominējošo stāvokli manevru darbu tirgū, bet, no otras puses, norāda, ka šajā lietā pastāv īpaši apstākļi, kas ļauj arī manevru darbu pakalpojumu tirgū piemērot dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegumu (*sprieduma 10. un 11.punkts*).

Tirgus daļu vispārīgi novērtē pēc tās apjoma un vērtības. Novērtēšanā būtisks ir arī tirgus daļas stabilitātes elements. Tas izriet no Konkurences likuma 1.panta pirmajā daļā lietotā jēdziena „pietiekami ilgā laika posmā". Tiesa nav vērtējusi, ka Konkurences padomes lēmumā konstatēts, ka jau no 2002.gada pieteicēja viena pati darbojas abos tirgos.

[10] Ja tirgus dalībniekam ir liela tirgus daļa, tad svarīgi vērtēt, cik strauji tā varētu mainīties, ja tirgū ienāktu jauni tirgus dalībnieki vai ja darbotos esošie tirgus dalībnieki. Grūtības, ar kurām jāsaskaras citiem tirgus dalībniekiem, ienākot tirgū, ir tirgus barjeras. Tās var būt sekas noteiktu tehnoloģiju vai cita veida resursu (ievērojamu finanšu, īpašas tehnikas, zemes un ēku, strukturētas informācijas vai intelektuālā īpašuma) izmantošanai.

Senāts atrod, ka Konkurences padomes lēmumā ir norādīts uz nepieciešamību pēc pieteicējas pašas izsniegtas atļaujas veikt manevru darbus pa pieteicējai piederošo dzelzceļu, dzelzceļa infrastruktūras neaizvietojamību. Tiesa nav spriedumā tās aplūkojusi kā barjeras ienākšanai tirgū. Tā vietā tiesa atzinusi, ka Konkurences padome nav vērtējusi, vai barjeras ienākšanai manevru darbu tirgū ir tik lielas, ka neierobežota cenas palielināšana manevru darbu pakalpojumu tirgū nesekmētu konkurentu ienākšanu. Nenoliedzami, tas, ka neviens tirgus dalībnieks līdz šim nav ienācis tirgū, nenozīmē to, ka ienākšana tirgū nākotnē nav sagaidāma. Ir iespējams veikt situācijas prognozēšanu, taču arī situācijas vēsturiska izpēte var būt netiešs pierādījums, lai noteiktu tirgus barjeru pastāvēšanu.

Papildus tam jānorāda, ka arī Konkurences padomes lēmumā konstatētais fakts, ka pieteicēja no 2002.gada rīkojas abos tirgos viena pati un palielinājusi pakalpojumu cenu, norāda uz pieteicējas dominanci. Eiropas Komisija paziņojuma Nr.2009/C 45/02 „Norādījumi par Komisijas prioritātēm, piemērojot EK līguma 82.pantu dominējošu uzņēmumu ļaunprātīgai, izslēdzošai rīcībai" 11.punktā ir vērsusi uzmanību, ja uzņēmums ilgu laiku, gūstot peļņu, var paaugstināt cenas virs konkurences līmeņa, bet nesaskaras ar pietiekami lielu konkurences spiedienu, tad var uzskatīt, ka tas ieņem dominējošu stāvokli.

[11] Tirgus dalībnieka darbības tirgū vērtējums ir palīglīdzeklis, lai apstiprinātu vai noliegtu iegūto pirmo divu kritēriju rezultātu pareizību. Šeit, vērtējot pieteicējas kā tirgus dalībnieka darbību tirgū, tiesa norādījusi, ka pieteicēja nav nodalījusi sasaistīto pakalpojumu izmaksas, taču nav izdarījusi nekādus secinājumus, vai tas nenorāda uz pieteicējas dominējošo stāvokli.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka tiesa nepareizi noteikusi pieteicējas stāvokli manevru darbu pakalpojumu tirgū.

[12] Tikai konstatējot tirgus dalībnieka dominējošo stāvokli, var piemērot Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punktu. Minētā norma aizliedz dominējošo stāvokli izmantot ļaunprātīgi, kas izpaužas kā netaisnīgu pirkšanas vai pārdošanas cenu tieša vai netieša uzspiešana vai piemērošana.

Tiesa atzinusi, ka tā kā tirgus dalībniekiem nav intereses pēc atsaistīta pakalpojuma, piespiešana nav konstatējama.

Pirmkārt, Senāts jau iepriekš ir norādījis, ka dominances izmantošana ne vienmēr nozīmē, ka jāpierāda, vai citi tirgus dalībnieki ir aktīvi mēģinājuši cīnīties ar tirgū dominējošā uzņēmuma varas mehānismiem, jo tirgus varas „uzspiešana" jau ir notikusi, ja pusei, kura neatrodas dominējošā stāvoklī, būtībā *nav bijis iespējams izvairīties* no šāda līguma nosacījuma pieņemšanas (*sk. Senāta 2010.gada 22.decembra lēmuma lietā Nr.SKA-804/2010 9.punktu*). Turklāt lietā atrodas pierādījums, ka viens no tirgus dalībniekiem sākotnēji ir iebildis pret piedāvājumu vienoties par jaunām, augstākām cenām.

Otrkārt, Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkts neprasa, lai cena tiktu uzspiesta, jo normā paredzēta arī alternatīva pazīme – „piemērošana". Tātad ir pietiekoši, ka netaisnīga cena tiek piemērota.

[13] Senāts jau iepriekš ir atzinis, ka, tā kā dominējošs stāvoklis tirgū pats par sevi nav aizliegts, bet ir aizliegta tā ļaunprātīga izmantošana, tad dominējošam tirgus dalībniekam ir jāpievērš īpaša uzmanība, lai dominances izmantošana tiktu saprātīgi pamatota. Dominējoša stāvokļa izmantošana bez objektīvas nepieciešamības ir ļaunprātīga. Objektīva nepieciešamība ir apstākļu kopums, kas saprātīgi attaisno gan tirgus dalībnieka rīcību, gan tā noteikto cenu vai darījuma noteikumu (*sk. Senāta 2010.gada 3.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-304/2010 7.punktu*). Dominējošam tirgus dalībniekam ir pienākums pierādīt cenu ekonomisko vērtību (*sk. Senāta 2007.gada 15.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-15/2007 16.punktu*).

Tiesa konstatējusi, ka pieteicēja nav sniegusi pamatojumu cenas paaugstinošo koeficientu skaitliskajām vērtībām un nav sniegusi informāciju par manevru darbu pakalpojumu sniegšanas izmaksām. Šādos apstākļos, tiesas secinājums, ka nepietiek pierādījumu cenas netaisnīguma konstatēšanai, nav pamatots.

[14] Šajā lietā pieteicējai pārmesta pārmērīgas cenas piemērošana citiem tirgus dalībniekiem. Konkurences padome lēmumā norādījusi, ka pieteicēja saviem saistītajiem uzņēmumiem piemērojusi vienu cenu, ko pamatojusi ar apjoma atlaidēm, un nepiemērojot cenu paaugstinošus koeficientus, bet pārējiem tirgus dalībniekiem vismaz divas reizes augstāku cenu. Savukārt citi uzņēmumi līdzīgos tirgos piemēro 1,5 reizes zemāku standarta cenu par tonnu, un 3 reizes zemāku cenu par pakalpojumu kopumā.

Tiesa atzinusi, ka pieteicējai bija tiesības saviem saistītajiem uzņēmumiem piemērot zemākas cenas, jo tie uzskatāmi par vienu tirgus dalībnieku un izmantojuši lielāku pakalpojumu apjomu. Tāpat tiesa atzinusi, ka Konkurences padome nepareizi salīdzinājusi pieteicējas pakalpojumu cenu ar citu līdzīgu uzņēmumu pakalpojumu cenām, jo atšķiras dzelzceļa infrastruktūras garums, papildu lokomotīves izmantošana un kravu apgrozījums.

Tiesa nav ievērojusi, ka ar pieteicēju saistīto uzņēmumu pārvadāto kravu apjomi atšķiras, bet cena ir vienāda. Turklāt pieteicēja, kā konstatējusi pati tiesa, nav iesniegusi pierādījumus par cenu veidojošajām izmaksām. Tāpat tiesa nav apskatījusi, ka SIA „Cargo Control" un SIA „Vexoil Bunkering" noteiktās cenas ir vienādas, bet pakalpojumu apjoms atšķiras. Salīdzinot cenas ar citā tirgū noteiktajām cenām, jāievēro, ka pakalpojums ir viens un tas pats. Tiesa nav argumentējusi, kādēļ tā uzskata, ka Rīgas brīvostas dzelzceļa pievedceļu infrastruktūras garums vai papilu lokomotīves izmantošana (turklāt tikai vienam tirgus dalībniekam) var attaisnot trīskārtīgu cenas palielinājumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 30.novembra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	*(paraksts)*	J.Neimanis
Senatore	*(paraksts)*	V.Kakste
Senatore	*(paraksts)*	R.Vīduša

NORAKSTS PAREIZS

Senators J.Neimanis

Rīgā 2011.gada 7.oktobrī